

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ КОЛЕДЖ
Циклова комісія природничих дисциплін

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор
з науково-методичної
та навчальної роботи

О.Б.Жильцов
« 10 » 09 2014р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

АНАТОМІЯ, ФІЗІОЛОГІЯ І ГІГІЄНА

ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ

напрямок підготовки	0101 Педагогічна освіта
спеціальність	5.01010201 Початкова освіта
інститут, відділення	Університетський коледж

Робоча програма «Анатомія, фізіологія і гігієна дітей шкільного віку» для студентів

Галузь знань 0101 Педагогічна освіта

Спеціальність 5.01010201 Початкова освіта

„28” серпня, 2014 року - 26 с.

Розробник: Хитра Зоя Михайлівна,
викладач циклової комісії природничих дисциплін
Університетського коледжу Київського університету
імені Бориса Грінченка

Робоча програма затверджена на засіданні циклової комісії викладачів природничих дисциплін

Протокол від «28» серпня 2014 р. № 1

Голова циклової комісії Глухенька Л.М.

Розподіл годин звірено з робочим навчальним планом, структура типова

Заступник директора
з навчальної роботи (С.І. Дем'яненко)

Заступник директора
з навчально-методичної роботи (З.Л. Гейхман)

Схвалено Методичною радою Університетського коледжу
Київського університету імені Бориса Грінченка

Протокол від «5» вересня 2014 року № 1

“ 5 ” вересня 2014 року Голова (М.В. Братко)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів - 5	Галузь знань 0101 Педагогічна освіта	Нормативна
	Спеціальність 5. 01010201 Початкова освіта	
Модулів – 5		Рік підготовки:
Змістових модулів – 5		2-й
		Семестр
		3 та 4-й
Загальна кількість годин - 180		Лекції
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента - 2	Освітньо-кваліфікаційний рівень: “молодший спеціаліст ”	50 год.
		Практичні заняття
		8 год.
		Семінарські заняття
		12 год
		Самостійна робота
		80 год.
Індивідуальні завдання		
		20 год.
		Вид контролю: екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу – розкрити анатомо-фізіологічні особливості організму людини в різні періоди онтогенезу, науково обґрунтувати заходи щодо збереження, зміцнення, розвитку і управління здоров'ям дітей і підлітків шкільного віку, створити стійку мотивацію щодо дбайливого ставлення до власного здоров'я, сформувати комплекс оздоровчих та гігієнічних умінь і навичок, здоров'язбережувальну компетентність.

Завдання курсу

- ознайомлення з загальними закономірностями росту та розвитку дітей та підлітків шкільного віку, віковою періодизацією та критичними періодами розвитку;
- встановлення взаємозв'язку будови і функцій органів і систем органів організму людини;
- ознайомлення з віковими фізіологічними процесами, що відбуваються в організмів дітей;
- ознайомлення з біохімічними основами спадковості і мінливості, механізмами онтогенезу;
- визначення факторів, які впливають на здоров'я: біологічні задатки і можливості, соціальне середовище, екологічні умови;
- формування «психології» здоров'я, мотивації до корекції способу життя індивідом із метою закріплення здоров'я.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні **знати:**

- генетичні системні механізми онтогенезу; загальні закономірності росту і розвитку дітей і підлітків;
- особливості процесів дихання, кровообігу, травлення, обміну речовин, теплорегуляції, виділення, функціонування нервової та ендокринної систем, їх взаємозв'язок;
- зв'язок організму з навколишнім середовищем і фактори, що зберігають та порушують здоров'я; складові і фактори формування здорового способу життя.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти **повинні вміти:**

- застосовувати знання для пояснення фізіологічних, біохімічних, генетичних процесів, екологічних ситуацій;
- розпізнавати органи і системи органів, пояснювати зв'язок між будовою і функцією;
- використовувати науково обґрунтовані гігієнічні рекомендації з організації навчально-виховного процесу, режиму дня і відпочинку, харчування дітей, обладнання, планування і благоустрою загальноосвітніх навчальних закладів;
- обґрунтовувати необхідність для сучасної людини набуття здоров'язбережувальної компетенції;
- визначати основні чинники формування здорового способу життя; пояснювати шкідливість впливу факторів ризику на здоров'я людини;
- встановлювати етапи, найбільш чутливі до педагогічних впливів, направлених на розвиток сприймання, уваги і пізнавальних процесів учнів.

У студентів мають бути вироблені наступні предметні **компетентності:**

- здатність застосовувати анатоμο-фізіологічні знання для пояснення життєдіяльності власного організму, профілактики захворювань, травматизму, шкідливих звичок;
- здатність застосовувати основні фізіологічні методи аналізу й оцінки стану організму людини, враховуючи вікові особливості дітей молодшого шкільного віку;
- здатність застосовувати в умовах конкретної ситуації сукупність здоров'язбережувальних компетенцій, дбайливо ставитися до власного здоров'я та здоров'я інших людей;
- сформованість ціннісного ставлення до власного організму і здоров'я та здоров'я інших людей; уміння протистояти шкідливим впливам соціо-природничого середовища;
- здатність застосовувати на практиці принципи біоетики, розуміння соціальних і екологічних наслідків своєї професійної діяльності;
- здатність планувати та організовувати навчання і роботу відповідно до вимог шкільної гігієни, безпеки життєдіяльності й охорони праці; складати та

дотримуватися режиму дня відповідно до науково-обґрунтованих гігієнічних і валеологічних рекомендацій;

- обізнаність в профілактиці різних захворювань, дотримання правил особистої гігієни.

У студентів мають бути вироблені наступні предметні **компетентності:**

- уявлення про структурно-функціональну організацію організму людини, принципи і механізми підтримання гомеостазу;

- здатність застосовувати основні фізіологічні методи аналізу й оцінки стану організму людини, враховуючи вікові особливості;

- здатність застосовувати в умовах конкретної ситуації сукупність здоров'язбережувальних компетенцій, дбайливо ставитися до власного здоров'я та здоров'я інших людей;

- сформованість ціннісного ставлення до власного організму і здоров'я та здоров'я інших людей;

- сформованість умінь застосовувати анатомо-фізіологічні знання для пояснення життєдіяльності власного організму, профілактики захворювань, травматизму, шкідливих звичок;

- знання й застосування на практиці принципів біоетики, розуміння соціальних і екологічних наслідків своєї професійної діяльності;

- вироблення вмінь організувати навчання і роботу відповідно до вимог безпеки життєдіяльності й охорони праці;

- вміння отримувати, систематизувати, пов'язувати з практичною діяльністю, з життям і діяльністю людини фахові знання, адаптувати їх до умов початкової школи під час педагогічної практики;

- обізнаність в профілактиці різних захворювань, дотримання правил особистої гігієни;

- сформованість уміння протистояти шкідливим впливам соціо-природничого середовища;

- готовність до зміни стилю свого життя, прагнення до фізичного вдосконалення;

- уміння складати та дотримуватися режиму дня відповідно до науково-обґрунтованих гігієнічних і валеологічних рекомендацій.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення навчальної дисципліни, становить 180 год., із них 50 год. – лекції, 12 год. – семінарські та 8 год. практичні заняття, 20 год. – індивідуальна робота, 80 год. – самостійна робота, 10 год. – модульний контроль.

Вивчення студентами навчальної дисципліни завершується складанням іспиту.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Вступ. Значення анатомії, фізіології та гігієни для професійної підготовки вчителя початкової школи. Віковий розвиток людини.

Тема 1.

Вступ. Значення анатомії, фізіології та гігієни для професійної підготовки вчителя початкової школи.

Тема 2.

Загальні закономірності росту та розвитку дітей і підлітків. Віковий розвиток людини.

Змістовий модуль 2.

Анатомія та вікова фізіологія опорно-рухової системи. Розвиток рухів у дітей.

Тема 3.

Анатомія та вікова фізіологія опорно-рухової системи. Будова та функції скелету людини.

Тема 4.

М'язова система людини. Розвиток рухів у дітей.

Змістовий модуль 3.

Внутрішнє середовище організму. Анатомія, фізіологія та гігієна серцево-судинної системи. Анатомія та вікова фізіологія дихальної системи.

Тема 5.

Внутрішнє середовище організму. Кров, її функції та склад.

Тема 6.

Анатомія, фізіологія та гігієна серцево-судинної системи.

Тема 7.

Анатомія та вікова фізіологія дихальної системи.

Змістовий модуль 4.

Вікові особливості травлення, обміну речовин і енергії. Загальна характеристика органів виділення. Анатомія, фізіологія та гігієна шкіри.

Тема 8.

Вікові особливості травлення, обміну речовин і енергії. Принципи харчування дітей.

Тема 9.

Загальна характеристика органів виділення. Система сечовиділення.

Тема 10.

Анатомія, фізіологія та гігієна шкіри.

Змістовий модуль 5.

Ендокринна система. Вікова фізіологія нервової системи, аналізаторів. Гігієна навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах.

Тема 11.

Ендокринна система та її вікові особливості.

Тема 12.

Вікова фізіологія нервової системи, аналізаторів.

Тема 13.

Гігієна навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах.

4. Структура навчальної дисципліни

		Кількість годин
--	--	------------------------

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Разом	Аудиторних	Лекцій	Підсумковий контроль	Практичних	Семінарських	Індивідуальна робота	Самостійна робота
Змістовий модуль I Вступ. Значення анатомії, фізіології та гігієни для професійної підготовки вчителя початкової школи. Віковий розвиток людини									
1.	Тема 1. Вступ. Значення анатомії, фізіології та гігієни для професійної підготовки вчителя початкової школи.	14	6	4				2	8
2.	Тема 2. Загальні закономірності росту та розвитку дітей і підлітків. Віковий розвиток людини.	20	12	6		2	2	2	8
	Модульний контроль	2	2		2				
	Разом	36	20	10	2	2	2	4	16
Змістовий модуль II Анатомія та вікова фізіологія опорно-рухової системи. Розвиток рухів у дітей									
3.	Тема 3. Анатомія та вікова фізіологія опорно-рухової системи. Будова та функції скелету людини.	18	10	6			2	2	8
4.	Тема 4. М'язова система людини. Розвиток рухів у дітей.	16	8	4		2		2	8
	Модульний контроль	2	2		2				
	Разом	36	20	10	2	2	2	4	16
Змістовий модуль III Внутрішнє середовище організму. Анатомія, фізіологія та гігієна серцево-судинної системи. Анатомія та вікова фізіологія дихальної системи									
5.	Тема 5. Внутрішнє середовище організму. Кров, її функції та склад.	18	10	6			2	2	8
	За I семестр	90	50	26	4	4	6	10	40
6.	Тема 6. Анатомія, фізіологія та гігієна серцево-судинної системи.	10	6	2		2		2	4
7.	Тема 7. Анатомія та вікова фізіологія дихальної системи.	6	2	2					4

	Модульний контроль	2	2		2				
	Разом	36	20	10	2	2	2	4	16

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин							
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Підсумковий контроль	Практичних	Семинарських	Індивідуальна робота	Самостійна робота

Змістовий модуль IV

Вікові особливості травлення, обміну речовин і енергії. Загальна характеристика органів виділення. Анатомія, фізіологія та гігієна шкіри

8.	Тема 8. Вікові особливості травлення, обміну речовин і енергії. Принципи харчування дітей.	18	10	6		2		2	8
9.	Тема 9. Загальна характеристика органів виділення. Система сечовиділення.	8	4	2			2		4
10	Тема 10. Анатомія, фізіологія та гігієна шкіри.	8	4	2				2	4
	Модульний контроль	2	2		2				
	Разом	36	20	10	2	2	2	4	16

Змістовий модуль V

Ендокринна система. Вікова фізіологія нервової системи, аналізаторів. Гігієна навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах

11.	Тема 11. Ендокринна система та її вікові особливості.	12	8	4			2	2	4
12.	Тема 12. Вікова фізіологія нервової системи, аналізаторів.	14	6	4			2		8
13.	Тема 13. Гігієна навчально-виховного процесу в ЗНЗ.	8	4	2				2	4
	Модульний контроль	2	2		2				
	Разом	36	20	10	2		4	4	16
	За II семестр	90	50	24	6	4	6	10	40
	Разом за навчальним планом	180	100	50	10	8	12	20	80

Навчально-методична карта дисципліни «Анатомія, фізіологія і гігієна дітей шкільного віку»
Разом: 180 год., лекції – 50 год., семінарські заняття – 12 год., пр. роб – 8 год; індивідуальна робота – 20 год.,
самостійна робота – 80 год., підсумковий контроль – 10 год.

Модулі	Змістовий модуль I			Змістовий модуль II		
Назва модуля	Вступ. Значення анатомії, фізіології та гігієни для професійної підготовки вчителя початкової школи. Віковий розвиток людини			Анатомія та вікова фізіологія опорно-рухової системи. Розвиток рухів у дітей		
Кількість балів за модуль	79 балів			79 балів		
Лекції	1-2	3-5		6-8	9-10	
Теми лекцій	Вступ. Значення анатомії, фізіології та гігієни для професійної підготовки вчителя початкової школи.	Загальні закономірності росту та розвитку дітей і підлітків. Віковий розвиток людини.		Анатомія та вікова фізіологія опорно-рухової системи. Будова та функції скелету людини.	М'язова система людини. Розвиток рухів у дітей.	
Теми лабораторних і семінарських занять	Практична робота № 1. Оцінювання фіз.розвитку дітей.	Семінар № 1. Закономірності росту і розвитку організму людини.		Семінар № 2 Анатомія фізіологія опорно-рухової системи людини. Постава та її порушення.	Практична робота № 2. Стоматоскопічне дослідження постави.	
Тестові завдання	10 балів			10 балів		
Модульний контроль	25 балів			25 балів		
ІНДЗ						

Модулі	Змістовий модуль III			Змістовий модуль IV		
Назва модуль	Внутрішнє середовище організму. Анатомія, фізіологія та гігієна серцево-судинної системи. Анатомія та вікова фізіологія дихальної системи			Вікові особливості травлення, обміну речовин і енергії. Загальна характеристика органів виділення. Анатомія, фізіологія та гігієна шкіри		
Кількість балів за модуль	84 бали			84 бали		
Лекції	11-13	14	15	16-18	19	20
Теми лекцій	Внутрішнє середовище організму. Кров, її функції та склад.	Анатомія, фізіологія та гігієна серцево-судинної системи.	Анатомія та вікова фізіологія дихальної системи.	Вікові особливості травлення, обміну речовин і енергії. Принципи харчування дітей.	Загальна характеристика органів виділення. Система сечовиділення.	Анатомія, фізіологія та гігієна шкіри.
Теми лабораторних і семінарських занять	Семінар № 3. Кров, лімфа. Імунітет.	Пр. робота №3. Оцінка функц. стану серцево-судинної системи.		Пр. робота №4. Розрахунок фізіологічних потреб у харчових речовинах та енергії.	Семінар № 4. Анатомія, фізіологія та гігієна органів сечовиділення. Хвороби сечовидільної системи.	
Тестові завдання	10 балів			10 балів		
Модульний контроль	25 балів			25 балів		
ІНДЗ						

Змістовий модуль V			
Назва модуля	Залози внутрішньої секреції. Вплив гормонів на ріст і розвиток організму. Вікові особливості нервової системи, вищої нервової діяльності, аналізаторів. Гігієна навчально-виховного процесу.		
Кількість балів за модуль	84 бали		
Лекції	21-22	23-24	25
Теми лекцій	Ендокринна система та її вікові особливості.	Вікові особливості нервової системи, вищої нервової діяльності, аналізаторів.	Гігієна навчально-виховного процесу в ЗОШ.
Теми лабораторних	Семінар № 5. Вікові особливості розвитку функціонування ендокринних залоз.	Семінар №6. Будова, функції та розвиток нервової системи людини. Механізм та умови виникнення умовних рефлексів. Гальмування умовних рефлексів.	
Тестові завдання	10 балів		
Модульний контроль	25 балів		
ІНДЗ	30 балів		
Підсумковий контроль	Екзамен (40 балів)		

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Закономірності росту і розвитку організму людини. Спадкові хвороби людини.	2
2	Анатомія та вікова фізіологія опорно-рухової системи людини. Постава, її порушення та профілактика.	2
3	Кров як тканина внутрішнього середовища.	2
4	Анатомія та вікова фізіологія та гігієна органів сечовиділення.	2
5	Вікові особливості розвитку і функціонування ендокринних залоз.	2
6	Будова, функції та розвиток нервової системи людини. Механізм та умови виникнення умовних рефлексів. Гальмування умовних рефлексів.	2

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Оцінювання фізичного розвитку дітей. Визначення функціонального віку школярів.	2
2	Стоматоскопічні дослідження постави, кісткового скелету, мускулатури і форми ніг.	2
3	Оцінка функціонального стану серцево-судинної системи. Вимірювання артеріального тиску.	2
4	Розрахунок фізіологічних потреб у харчових речовинах та енергії для людей різних вікових категорій.	2

7. Самостійна робота

Змістовий модуль I

Вступ. Значення анатомії, фізіології та гігієни для професійної підготовки вчителя початкової школи. Віковий розвиток людини

1. Історія розвитку анатомії та фізіології. Методи дослідження в анатомії та фізіології.
  2. Будова і життєві функції клітин. Хімічний склад клітини.
  3. Будова та функції тканин.
- Основна література: 1, 2, 3, 4, 5.

Змістовий модуль II

Анатомія та вікова фізіологія опорно-рухової системи.

Розвиток рухів у дітей

1. Постава та її формування. Порушення постави у дітей та плоскостопість.

2. Вікові особливості м'язового апарату.
3. Вплив фізичних вправ та трудової активності на ріст, розвиток і здоров'я дитини.

Основна література: 1, 2, 3, 4, 7

Змістовий модуль III
Внутрішнє середовище організму.
Анатомія, фізіологія та гігієна серцево-судинної системи.
Анатомія та вікова фізіологія дихальної системи.

1. Імунітет та імунна система.
2. Лімфатична система.
3. Порушення діяльності серцево-судинної системи. Профілактика захворювання серцево-судинної системи.
4. Щеплення та вакцинація дітей.
5. Повітряний та температурний режими в школі. Мікроклімат у школі.

Основна література: 1, 2, 3, 4, 5.

Змістовий модуль IV
Вікові особливості травлення, обміну речовин і енергії. Загальна характеристика органів виділення. Анатомія, фізіологія та гігієна шкіри

1. Зуби, їх ріст та розвиток. Захворювання зубів: профілактика та лікування.
2. Інфекційні захворювання органів травної системи та їх профілактика.
3. Вітаміни. Харчування і здоров'я людини.
4. Загартування організму природними факторами.

Основна література: 3, 4, 6

Змістовий модуль V
Ендокринна система та її вікові особливості. Вікова фізіологія нервової системи, аналізаторів. Гігієна навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних

1. Спинний мозок: будова, функції, розвиток.
2. Вікові особливості розвитку ЦНС.
3. Статеве дозрівання хлопчиків та дівчаток.
4. Гігієна органів зору. Вікові та професійні особливості зору.
5. Гігієна органів слуху. Вікові особливості слуху та його основні характеристики.
6. Вестибулярний апарат. Хеморецепторні сенсорні системи. М'язова, тактильна і температурна чутливість.

Основна література: 1, 2, 3, 4, 5.

Карту самостійної роботи, де визначено форми академічного контролю, успішність (бали) і термін виконання самостійної роботи студентами, подано у вигляді табл. 8.1.

Таблиця 8.1.

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	бали	Термін виконання
Змістовий модуль I. Вступ. Значення анатомії, фізіології та гігієни для професійної підготовки вчителя початкової школи. Віковий розвиток людини			
Тема 1. Вступ. Значення анатомії, фізіології та гігієни для професійної підготовки вчителя початкової школи.	тестування, модульний контроль	5 балів	
Тема 2. Загальні закономірності росту та розвитку дітей і підлітків. Віковий розвиток людини.	тестування, модульний контроль	5 балів	
Всього 16 год		10 балів	
Змістовий модуль II Анатомія та вікова фізіологія опорно-рухової системи. Розвиток рухів у дітей			
Тема 3. Анатомія та вікова фізіологія опорно-рухової системи. Будова та функції скелету людини.	тестування, модульний контроль	5 балів	
Тема 4. М'язова система людини. Розвиток рухів у дітей.	тестування, модульний контроль	5 балів	
Всього 16 год		10 балів	
Змістовий модуль III Внутрішнє середовище організму. Анатомія, фізіологія та гігієна серцево-судинної системи. Анатомія та вікова фізіологія дихальної системи			
Тема 5. Внутрішнє середовище організму. Кров, її функції та склад.	тестування, модульний контроль	5 балів	
Тема 6. Анатомія, фізіологія та гігієна серцево-судинної системи.	тестування, модульний контроль	5 балів	
Тема 7. Анатомія та вікова фізіологія дихальної системи.	модульний контроль	5 балів	
Всього 16 год		15 балів	
Змістовий модуль IV Вікові особливості травлення, обміну речовин і енергії. Загальна характеристика органів виділення. Анатомія, фізіологія та гігієна шкіри			
Тема 8. Вікові особливості травлення, обміну речовин і енергії. Принципи харчування дітей.	тестування, модульний контроль	5 балів	
Тема 9. Загальна характеристика органів виділення. Система сечовиділення.	тестування, модульний контроль	5 балів	

Тема 10. Анатомія, фізіологія та гігієна шкіри.	модульний контроль	5 балів	
Всього 16 год		15 балів	
Змістовий модуль V			
Ендокринна система. Вікова фізіологія нервової системи, аналізаторів. Гігієна навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах			
Тема 11. Ендокринна система та її вікові особливості.	тестування, модульний контроль	5 балів	
Тема 12. Вікова фізіологія нервової системи, аналізаторів.	тестування, модульний контроль	5 балів	
Тема 13. Гігієна навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах.	модульний контроль	5 балів	
Всього 16 год		15 балів	
Разом 80 год		65 балів	

8. ІНДИВІДУАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА

Індивідуальна навчально-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності молодшого спеціаліста, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Анатомія, фізіологія і гігієна дітей шкільного віку» – це вид науково-дослідної роботи молодшого спеціаліста, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських, практичних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Види ІНДЗ, вимоги до них та оцінювання:

✓ науково-педагогічне дослідження у вигляді реферату (охоплює весь зміст навчального курсу) – **30 балів**.

Орієнтовна структура ІНДЗ – науково-педагогічного дослідження у вигляді реферату: вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел. Критерії оцінювання та шкалу оцінювання подано відповідно у табл. 9.1. і 9.2.

Таблиця 9.1.

Критерії оцінювання ІНДЗ
(науково-педагогічного дослідження у вигляді реферату)

№ п/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети та завдань дослідження.	2
2.	Складання плану реферату.	2
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання.	14
4.	Дотримання правил реферуванням наукових публікацій. Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	4
5.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел).	4
6.	Використання ілюстрації та фото під час захисту роботи.	4
Разом		30

Таблиця 9.2.

Шкала оцінювання ІНДЗ
(науково-педагогічного дослідження у вигляді реферату)

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	25-30	Відмінно
Достатній	19-24	Добре
Середній	9-18	Задовільно
Низький	0-8	Незадовільно

Оцінка з ІНДЗ є обов'язковим балом, який враховується при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни «Анатомія, фізіологія і гігієна дітей шкільного віку».

Студент може набрати максимальну кількість балів за ІНДЗ – 30 балів.

Орієнтовна тематика реферативних досліджень з навчальної дисципліни

«Анатомія, фізіологія і гігієна дітей шкільного віку»

1. Спадкові хвороби людини. Виявлення та рання діагностика хвороб у дітей. Медико-генетичне консультування.
2. Проблеми здоров'я у сучасному суспільстві. Види, фактори, та критерії здоров'я. Рівні здоров'я. Причини погіршення здоров'я населення в Україні.
3. Статева культура як передумова репродуктивного здоров'я людини.
4. Проблема наркоманії. Класифікація наркотиків. Причини вживання наркотиків. Профілактика та лікування наркоманії.
5. Проблема пивного алкоголізму. Особливості жіночого та чоловічого алкоголізму.
6. Проблема ігроманії та вплив її на фізичний та психічний стан дитини.
7. Особливості розумової праці. Розумова і фізична працездатність дитини. Стомлення, його фізіологічна сутність і діагностика. Педагогічні основи подолання втоми.
8. Слухова сенсорна система: будова і функції. Вікові особливості слухового аналізатора.
9. Зорова сенсорна система: будова і функції. Вікові особливості зорового аналізатора.
10. Дотримання моральних норм, як необхідна умова здорового способу життя. Роль учителя у засвоєнні дитиною загальнолюдських духовних цінностей.
11. Стрес: різновиди, механізм виникнення, біологічне значення. Способи подолання негативної дії стресу.
12. Сон та його значення. Фази та види сну. Гігієнічні вимоги до організації сну дітей.
13. Типи вищої нервової діяльності. Гігієна нервової системи людини.
14. Розвиток рухів у дітей. Профілактика захворювань і травм опорно-рухового апарату дітей.
15. Імунітет та імунна система людини. Щеплення та вакцинація дітей. Поняття про алергію та алергени.
16. ВІЛ та СНІД: шляхи зараження, ознаки хвороби, профілактика та лікування. Проблема ВІЛ / СНІДу в Україні.
17. Профілактика та перша допомога при серцево-судинних захворюваннях та кровотечах.
18. Хвороби дихальної системи та заходи запобігання їм.

19. Вітаміни та їх значення. Види вітамінів: водорозчинні та жиророзчинні. Способи збереження вітамінів у харчових продуктах.
20. Історія розвитку анатомії, фізіології та гігієни як наук біологічного циклу. Українські вчені - анатоми.
21. Проблема старіння людини. Теорії старіння. Тривалість життя людини.
23. Недостатнє та надмірне харчування дітей та їх наслідки.
24. Інфекційні захворювання органів травної системи та їхня профілактика. Перша допомога при харчових отруєннях.
25. Зуби. Ріст та розвиток зубів. Хвороби зубів та їх профілактика у дітей.
26. Рудиментарні органи в організмі людини та їх значення.
27. Акселерація та ретардація організму. Теорії акселерації.

9. Методи навчання

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- *Словесні*: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- *Практичні*: вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проєктів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

10. Методи контролю

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- *Методи усного контролю:* індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, екзамен.
- *Методи письмового контролю:* модульне письмове тестування; реферат.

- **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№ п/п	Вид діяльності	Кількість	Розрахунок	Загальна сума за видами діяльності
1.	Відвідування лекцій	50	25 × 1	25 балів
2.	Відвідування семінарських та практичних занять	20	10 × 1	10 балів
3.	Практична робота	4	4 × 10	40 балів
4.	Робота на семінарському занятті	6	(6 × 10)/2	30 балів
5.	Підготовка реферату	1	1 × 15	15 балів
6.	Виконання поточних контрольних робіт	5	5 × 10	50 балів
7	Виконання модульного контрольної роботи	5	5 × 25	125 балів
8	Виконання самостійної роботи	13	13 × 5	65 балів
9	Виконання ІНДЗ	1	1 × 30	30 балів
Підсумковий рейтинговий бал			коефіцієнт 6,5	390

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. У відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота											Екзамен	Сума	
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3			Змістовий модуль 4			Змістовий модуль 5			
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T1	T12		
79		79		84			84			84		40	100

12. Методичне забезпечення

1. Опорні конспекти лекцій.
2. Навчальні посібники.

3. Робоча навчальна програма.
4. Збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів.
5. Засоби підсумкового контролю (комп'ютерна програма тестування, комплект друкованих завдань для підсумкового контролю).
6. Завдання для ректорського контролю знань студентів з навчальної дисципліни «Анатомія, фізіологія і гігієна дітей шкільного віку».

13. Рекомендована література

Базова

1. Антонік В. І., Антонік І. П., Андріанов В. Є. Анатомія, фізіологія дітей з основами гігієни та фізичної культури. Навч. посібник / В.І. Антонік, І.П. Антонік, В.Є. Андріанов.- К.: ВД «Професіонал», Центр учбової літератури, 2009. – 336 с.
2. Маруненко І.М., Неведомська Є.О., Бобрицька В.І. Анатомія і вікова фізіологія з основами шкільної гігієни: Курс лекцій для студ. небіол. спец. вищ. пед. навч. закл. - К.: Професіонал, 2003.- 480 с.
3. Тарасюк В.С. Ріст та розвиток людини: Підручник / В.С. Тарасюк, Н.В. Титаренко, І.Ю. Андрієвський та ін.; За ред. В.С. Тарасюка, І.Ю. Андрієвського.-К.: Медицина, 2008.-400 с.
4. Сидоренко П.І. Анатомія та фізіологія людини: Підручник / П.І. Сидоренко, Г.О. Бондаренко, С.О. Куц.-2-е вид., випр. К.: Медицина, 2009.-248 с.

Допоміжна

1. Апанасенко Г.Л., Попова Л.А. Медицинская валеология. - К: Здоров'я, 1998. - 248 с.
2. Булич Е. Г., Муравов І. В. Валеология. Теоретичні основи валеології: Навч. посібник. – К.: ІЗМН, 1997. - 224 с.
3. Валеологічна освіта та виховання: сучасні підходи, доступність і шляхи їх розвитку в Україні. Збірн. науково-практичних статей / За заг. ред. В.М. Оржеховської. - К.: Магістр - S, 1999. - 120 с.
4. Валеология. Навч. посібник: в 2- ч. /За ред. В. І. Бобрицької. – Полтава, 2000. – 306 с.
5. Грушко В.С. Основи здорового способу життя. Навч. посібн. з курсу "Валеология". - Тернопіль: СМП "Астон, 1999. - 368 с.
6. Ермолаев Ю.А. Возрастная физиология. - М.: Высш. шк., 1985. - 384 с.
7. Маркосян А.А. Физиология. – М.: Медицина, 1975. – 351 с.
8. Петришина О.Л., Попова К.П. Анатомія, фізіологія і гігієна дітей молодшого шкільного віку. - К.: Вища школа, 1982. – 192 с.
9. Хрипкова А.Г., Антропова М.В. Возрастная физиология и школьная гигиена. - М.: Просвещение, 1990. – 319 с.

10. Харрисон Д., Уайнер Д., Теннер Д. и др. Биология человека. - М.: Мир, 1979. – 611 с.

14. Інформаційні ресурси

1. Аносов В.Х., Хоматов Н.Г., Сидорjak В.Г. Вікова фізіологія з основами шкільної гігієни: [Електронний ресурс] – Режим доступу: lib.mdpu.org.ua/.../anosov_vkh_khomatov_ng_sidorjak_vkova_fzologja_z_osnovami_shklno_ggni.html .
2. Антонік В. І., Антонік І. П., Андріанов В. Є. Анатомія, фізіологія дітей з основами гігієни та фізичної культури: [Електронний ресурс] – Режим доступу: chtyvo.org.ua/.../Anatomia_fiziolohiia_ditei_z_osnovamy_hihiieny_ta_fizychnoi_kultury.pdf